

Budgetdirektiv Mål och Budget 2018-2019

Budgetdirektiven innehåller en beskrivning samt tidplan för budgetprocessen, det kommunalekonomiska läget enligt Sveriges kommuner och landsting (SKL), skatteprognos, en uppdaterad befolkningsprognos samt arbetslöshetssiffror. Vidare har ramar beräknats för respektive nämnd med utgångspunkt i skatteintäktsprogos, befolkning, volymer och övriga kända budgetpåverkande parametrar i det initiala budgetskedet.

Budgetprocessen i sin helhet kan översiktligt beskrivas med hjälp av bilden nedan. Budgetperiod 1 sträcker sig mellan oktober-november 2016, period 2 mellan november 2016-juni 2017, period 3 mellan augusti-oktober 2017 och period 4 mellan oktober 2017-januari 2018.

Kommunens budgetprocess 2018-2019

Tidplan Mål och Budget 2018-2019

- 2016-11-15 Politiska kommunledningen skickar ut budgetdirektiv inkl. ramar till nämnderna. Budgetdirektiven innehåller även anvisningar för förvaltningarnas och nämndernas beredning av budgeten.
- 2017-02-15 Nämndernas yttrande och förvaltningarnas material angående budget 2018 samt perioden 2019-2020 skall vara kommunstyrelsen tillhanda
- 2017-03-01 Kommunstyrelseförvaltningen klar med bearbetning av nämndernas yttranden till mål och budget 2018-2019
- 2017-03-07 Ekonomikonferens
- Vecka 12 Fördjupade nämndsamtal med respektive presidier
- 2017-04-15 Ny befolkningsprognos
- 2017-05-10 Politiska kommunledningen presenterar sitt slutliga förslag till Mål och budget 2017-2018.
- 2017-05-17 Budgetförslaget i kommunalrådsberedningen
- 2017-05-22 Politiska kommunledningens budgetförslag redovisas i CESAM

- 2017-05-24 Oppositionens budgetförslag lämnas till kommunstyrelseförvaltningen om det skall skickas ut till kommunstyrelsen
- 2017-05-29 Budgetbeslut i kommunstyrelsen
- 2017-06-07 Oppositionens budgetförslag, som inte varit inlämnat till kommunstyrelsen och som skall skickas ut till kommunfullmäktige, lämnas till kommunstyrelseförvaltningen.
- 2017-06-12 Budgetbeslut i kommunfullmäktige
- 2017-10-31 Sista dag för nämnd att besluta om Strategi och budget 2018-2019
- 2017-12-09 Sista dag för chefer med budgetansvar att lägga in detaljbudget 2018.
- 2018-01-31 Detaljbudget 2018 skall vara inläst och avstämd i ekonomisystemet.

Kommunernas ekonomiska förutsättningar

Sammanfattning

Kommunsektorn står inför stora verksamhetsmässiga och ekonomiska utmaningar. Utvecklingen går nu in i ett skede som innebär att kostnaderna för demografin ökar snabbare än intäkterna. Detta kräver ett nytt synsätt på kommunal välfärd och en rad åtgärder från stat, kommuner och landsting.

Den framtida kraftiga ökningen av det demografiska trycket har tidigare förväntats komma efter 2020, och framförallt till följd av många fler äldre, vilket främst skulle påverka äldreomsorgen och hälso- och sjukvården. Den demografiska dramatiken har dock tidigare lagts, genom den starkt ökande befolkningen. Det har främst med den historiskt stora flyktinginvandringen att göra, men är också en följd av ett ökat barnafödande. Den kraftiga befolkningsökningen fram till 2020 påverkar förutom skolan en rad andra verksamheter så som hälso- och sjukvård, socialtjänst, bostadsförsörjning, kulturverksamhet och tekniska verksamheter. En bit in på 2020-talet förvärras läget ytterligare då ökningen av antal äldre skjuter fart. Sedan vårens ekonomirapport från SKL har Migrationsverket reviderat ner sin prognos för antalet asylsökande. Det medför en viss nedrevidering av förväntade kostnadsökningar för kommunsektorn. Den samlade bilden av ett kraftigt ökat demografiskt tryck på kostnaderna kvarstår dock.

Den förhållandevis höga tillväxten i den svenska ekonomin, med en snabb ökning av antalet arbetade timmar, har gett bra skjuts åt skatteunderlaget i reala termer de senaste åren. Den utvecklingen fortsätter ytterligare en tid, men dämpas redan under 2017 när konjunkturen går in i en lugnare fas med mindre sysselsättningsökning. Tecknen på att vi befinner oss i en högkonjunktur blir allt tydligare. Ett växande problem i den svenska ekonomin är en tilltagande arbetskraftsbrist. Detta påverkar den kommunala ekonomin negativt, framförallt genom att personalkostnaderna ökar och att det råder brist på personal inom vissa yrken.

Bortom 2017 blir skatteunderlagets reala tillväxt lägre. Det är främst en konsekvens av att sysselsättningsutvecklingen försvagas när konjunkturen viker ner mot normalläge. Effekten blir då att de demografiskt betingade kostnaderna för kommunernas verksamhet växer snabbare än skatteunderlaget från och med 2017.

De senaste tio åren har kommunernas sammanlagda resultat i genomsnitt uppgått till 2,8 procent av skatter och generella statsbidrag. Kommunerna har alltså med god marginal klarat de 2 procent som kan betraktas som en tumregel för god ekonomisk hushållning. År 2015 uppgick det samlade resultatet för sektorn till 15 miljarder kronor och var således inget undantag. Även 2016 förväntas ett starkt resultat.

Det står klart att kommunsektorn står inför stora verksamhetsmässiga och ekonomiska utmaningar. Kostnadsökningarna kommer att tillta, samtidigt som intäkterna ökar långsammare. I bästa fall kan detta scenario skjutas fram något eller några år på grund av tillfälliga faktorer, men alla kalkyler pekar mot en utveckling i en riktning som innebär svåra finansieringsproblem för kommuner och landsting. Det är därför nödvändigt att redan nu ha ett starkt fokus på åtgärder som kan bromsa kostnadsutvecklingen. Det finns ingen enskild lösning utan det kommer krävas en rad åtgärder under lång tid. En ökad skattekraft genom att fler kommer i arbete är utan tvekan den viktigaste grundförutsättningen för att bättre kunna finansiera välfärdstjänsterna. Då är det viktigt att integrationen förbättras avsevärt, att utbildningen förbättras och även att välfärden i övrigt fungerar bra. Det krävs också avsevärda effektiviseringar inom de kommunala verksamheterna, främst genom införande av ny teknik och nya lösningar när det gäller välfärdstjänster. Inom skolan finns med teknikens hjälp betydande möjligheter till individanpassat lärande. Digitalisering är en av vår tids tekniska genombrott med en betydande potential för att effektivisera all informationshantering, såväl internt som gentemot brukarna.

Statsbidragen utgör en stor andel av kommunsektorns intäkter. De generella statsbidragen behöver höjas med drygt 2–3 miljarder kronor varje år framöver för att vara realt sett oförändrade. Dessutom skulle de behöva förändras i takt

med den demografiska utvecklingen för att det ska vara möjligt att upprätthålla en oförändrad ambitionsnivå.

Befolkningsutvecklingen i Haninge

Haninge har drygt 85 000 invånare. Befolkningsprognosen, från hösten 2016, utgår från att Haninge kommer fortsätta ha ett positivt flyttöverskott och födelseöverskott, dvs. fler människor kommer att flytta till Haninge än härifrån, och fler personer kommer att födas än vad det kommer att dö. Enligt prognosen kommer befolkningen passera 90 000 invånare i början på 2020-talet.

Under 2015 och 2016 har antalet människor som flyr och försöker fly till Sverige och Europa ökat. Därefter har Sverige och flera andra länder i EU förändrat sin flyktingpolitik. Personer som söker asyl är inte folkbokförda, och

räknas därmed inte med i befolkningsstatistiken förrän de får uppehållstillstånd. I nuläget ligger väntetiden på att få beslut om uppehållstillstånd på över ett år. Det innebär att många av de som sökt asyl under hösten 2015 kommer att komma in som invandrade i folkbokföringen först efter 2017.

Antalet inflyttade i kommunen antas också vara en effekt av byggandet. Under de kommande tio åren planeras flera större projekt. Det viktigaste av dem är den nya stadsdelen Vega. Befolkningen i Vega väntas mer än fördubblas under prognosperioden. Även i centrala Handen kommer det att byggas mycket för att utveckla den regionala stadskärnan, framför allt under de närmaste åren.

Antalet grundskolebarn väntas öka med ungefär tio procent fram till 2019.
Mest ökar högstadieläverna, med ca fjorton procent.

Antalet pensionärer väntas öka med sex procent fram till 2019. 75–84-åringarna ökar mest och blir drygt 30 procent fler fram till 2019. De yngsta pensionärerna, 65–74-åringarna, kommer bli färre i och med att 40-talisterna börjar passera 75 års ålder. Även de allra äldsta (över 85 år) kommer att bli fler, men inte lika fort.

Sysselsättning och arbetslöshet

Sysselsättningsgraden i Haninge är 80 procent bland män och 76 procent bland kvinnor. Det innebär att det är så stor andel av befolkningen (20-64 år) som arbetar. De som inte arbetar kan t.ex. vara studenter, arbetslösa, sjukskrivna, förtidspensionärer, föräldralediga eller ha vårdnadsbidrag.

I alla åldergrupper har män högre sysselsättningsgrad än kvinnor. Skillnaderna är som störst, 5,7 procentenheter, i åldrarna över 55 år.

Sysselsättningsgraden är lägst bland 20–24-åringar när många studerar eller av andra anledningar inte etablerat sig på arbetsmarknaden ännu. Sedan stiger sysselsättningsgraden och är som högst i åldern 45-54 år. Därefter sjunker den i och med att en del människor går i pension före 65 års ålder.

Omvärldsanalys inom nämndernas verksamhetsområden

Följande omvärldsanalys är sammanfattad med utgångspunkt i nämndernas och kommunstyrelsens Strategi och budget 2017-2018.

Befolkningsutveckling och demografi

Den ökande befolkningen ställer stora krav på att alla nämnder planerar för att ta emot våra nya Haningebor. Antalet barn i förskolan, grundskolan samt tonåringar i gymnasieåldern kommer att öka de kommande åren. Problem inom familjen och med missbruk finns i alla samhällsgrupper. En ökande befolkning kan medföra ökade behov av stöd och hjälp från socialtjänsten, framförallt av insatser i öppenvård.

Den faktor som har störst betydelse för behovsutvecklingen och dess omfattning är den fortsatta ökningen av antalet äldre. Trots att ökningstakten vad gäller personer 65 år och äldre procentuellt blir betydligt lägre än föregående 10-årsperiod så beräknas behovet av insatser att öka snabbare än under föregående 10-årsperiod. Orsak till att behovet ökar snabbare trots en mer dämpad befolkningsutveckling är stora variationer mellan olika åldersintervall.

Byggkonjunktur

En ny prognos från juni berättar att bygginvesteringarna fortsatt går starkt tack vare en efterfrågan från hushållen på nya bostäder. Man räknar med att investeringarna ökar både 2016 och 2017. Uppgången dämpas dock nästa år beroende på skattehöjningar och kreditrestriktioner. Byggsysselsättningen är hög och arbetslösheten bland byggnadsarbetare den lägsta under hela 2000-talet. Behov finns av att utbilda fler personer till byggyrkena.

Stadsbyggnadsförvaltningen är beroende av byggkonjunkturen eftersom i stort sett all verksamhet, förutom underhåll och drift, drivs av byggande och utveckling. Byggsektorn är konjunkturkänslig, ligger tidigt i konjunkturcykeln och lönsamheten pendlar med regelbundenhet över tid.

Folkhälsa

Folkhälsan i Sverige utvecklas positivt för befolkningen som helhet. Medellivslängden fortsätter att öka, vilket framför allt beror på att dödligheten i hjärt- och kärlsjukdomar har minskat kraftigt, och mer bland män än kvinnor. Hälsoproblem är också kopplade till socioekonomisk bakgrund. Ju högre inkomst och utbildning, desto större är sannolikheten för god hälsa. Längre utbildning innebär ofta färre risker i arbetslivet, mindre ekonomisk utsatthet och mer makt över den egna livssituationen.

Preventivt arbete för god folkhälsa, genom att exempelvis erbjuda så många som möjligt möjligheter till fysisk aktivitet, är av stort vikt. Många kommuner satsar på olika typer av spontanidrott med syfte att exempelvis erbjuda fler möjlighet till spontant utövande av idrott till en låg kostnad eller gratis.

Allt fler ungdomar mår psykiskt dåligt. Resultatet från Stockholmsenkäten 2016 visar att den psykiska ohälsan ökar bland både flickor och pojkar i Haninge. Främst är det unga flickor som mår dåligt. Detta är oroande då ungas psykiska hälsa inte bara påverkar deras hälsa utan även skolarbete, umgänge med kamrater och familj.

Totalt uppgav drygt 30 procent av unga kvinnor 16-24 år, i Statistiska centralbyråns undersökning om levnadsförhållanden och hälsa, att de kände ångslan, oro och ångest, varav nästan nio procent angav stora besvär. För unga män var motsvarande siffror 14 procent respektive två procent. Det innebär att om de inte får stöd tidigt, riskerar de att senare i livet vara i behov av stöd på olika sätt.

Jämlig fritid

Från 1 januari 2015 är bristande tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning en ny form av diskriminering. Verktyg för att främja jämlikhet, jämställdhet och mångfald och på så vis nå underrepresenterade grupper med fritidsutbudet dyker upp i allt större utsträckning. Enligt bibliotekslagen ska biblioteken ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning, de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska.

Den upplevda hälsan är mycket sämre bland personer med funktionsnedsättning och många fler med funktionsnedsättning har ekonomiska svårigheter jämfört med övriga befolkningen. För att påskynda utvecklingen bör exempelvis krav på tillgänglighet i upphandlingar ställas i

högre grad. En rapport som utkom år 2015, Ung livsstil bland ungdomar i grund- och gymnasiesärskolan, visar på likartade resultat. Rapporten baseras på en studie av ungdomar i Haninge, Jönköping och Stockholm i jämförelse med ungdomar som inte går i särskolan. Störst skillnader finns inom områdena skattad livs- och fritidssituation, medlem i idrottsförening, kontakt med kompisar, hälsa, motion och drott.

Digitalisering

Inriktningen från regeringen är att mer systematiskt och samordnat styra den digitala utvecklingen med syfte att påskynda de digitala processerna och utvecklingen av dem inom offentlig sektor. Tyngdpunkten ligger på att skapa en gemensam infrastruktur för de digitala tjänsterna inom offentlig sektor. Haninge kommun deltar, inom ramen för regeringens arbete, i samverkansprogrammet "en digital agenda STHLM". Medverkande i samverkansprogrammet är länets kommuner, KSL, SLL och Länsstyrelsen.

Enligt rapporten "Svenskarna och internet 2014" är den digitala klyftan djup med en miljon människor som anses stå utanför det digitala samhället av olika skäl. Det behövs ett användarstöd, både för de som är helt nya på internet och för de som vill ta del av och lära sig de e-tjänster som blir allt fler. Det finns inga siffror specifikt för Haninge men det kan antas att den digitala klyftan inte är mindre djup i Haninge än i andra kommuner i Sverige.

Önskemål och förväntningar om att kunna kommunicera och hantera sina ärenden digitalt ökar generellt i samhället. Dessa krav ökar därmed även på att socialtjänsten ska kunna tillhandahålla viss service digitalt. Nya möjligheter inom IT kan även bidra till att effektivisera socialtjänstens interna arbete. Förvaltningen arbetar för att digitala tjänster till medborgarna ska utvecklas.

Bostäder

Bostadsfrågan står alltså i blickpunkten, ett brett arbete behövs för att bygga fler bostäder med varierad storlek, utformning och upplåtelseform; bostäder som ska passa många olika familjekonstellationer. Det finns även ett tryck för att bereda plats för fler egna hem. Därtill kommer de frågorna med att bereda boende för nyanlända. En viktig förutsättning för framgång är en välfungerande infrastruktur och tillgänglig kollektivtrafik.

Bristen på bostäder är stor i Haninge såväl som i Stockholms län. Detta medför svårigheter för alla de grupper som idag har svårigheter att ordna sitt boende, till exempel personer med psykiska funktionsnedsättningar, personer med ett pågående eller ett tidigare missbruk, personer med försörjningsstöd samt nyanlända.

Frågan om tillgång på bostäder för personer som lever med psykiska funktionsnedsättningar är av avgörande betydelse för att kunna ge ett fungerande stöd som utgår från individens behov. Nationella riktlinjer rekommenderar att bostad ordnas först. Eget ordinärt boende bör kombineras med omfattande stödinsatser som är anpassade till individen. Om inte situationen med boendet fungerar för individen är det svårt att få andra delar av vardagen att fungera. För personer som får stöd och hjälp för missbruk är boendet av stor betydelse för att personerna ska kunna ta del av insatser och behandlingar som erbjuds på ett effektivt sätt. Gruppen har ofta svårt att ordna eget boende, ofta på grund av låga inkomster och söker ofta hjälp med tillfälligt boende.

Många äldre bor idag i bostäder som inte är anpassade för personer med funktionsnedsättning. Vid de förebyggande hembesöken har det framkommit att cirka 42 procent av de äldre som bor i flervåningshus saknar hiss i fastigheten. 85 procent av dessa bor minst en trappa upp. Andelen äldre som bor i flervåningshus är drygt 52 procent av samtliga äldre i Haninge kommun.

När det gäller nyproduktion är lagkraven tydliga i fråga om tillgänglighet. Det stora problemet gäller det befintliga fastighetsbeståndet som saknar hiss, dörrautomatik etc.

Flyktingmottagning, ensamkommande och integration

Under 2015 kom 160 000 flyktingar till Sverige. Det är det största flyktingmottagandet i Sverige under ett enskilt år. Mottagandet av asylsökande, ensamkommande barn och ungdomar samt nyanlända kommer att vara en av de viktigaste samhällsfrågorna under de närmaste åren. Det innebär att Haninge under de närmaste åren kommer att ta emot fler ensamkommande flyktingbarn och nyanlända än vad kommunen tidigare gjort. Sedan 1 mars 2016 styr lagen (2016:38) om mottagande av vissa invandrare för bosättning, kommunernas arbete i mottagandet. Tillgång till bostäder är kommunens ansvar. De nyanlända som anvisas till kommunen ska inom två månader erbjudas en bostad. För 2016 är antalet som Haninge skall ta emot 253 personer och för 2017 är antalet 359 personer.

Ett nytt ersättningssystem för mottagandet ensamkommande barn och unga träder i kraft den 1 juli 2017. Konsekvenserna kan bli stora för kommunerna. Nivåerna för ersättning sänks och kommer i huvudsak att baseras på schabloner. I och med detta kommer det finnas begränsningar för hur mycket kommunerna får i ersättning från staten. Regeringen föreslår en begränsning i möjligheten att placera ensamkommande barn i annan kommun än den anvisade. En kommun som tagit emot ett anvisat barn ska endast få placera barnet i ett boende i en annan kommun om kommunerna ingått en särskild överenskommelse om placering. Det är ännu oklart om och i så fall när detta eventuellt införs. Om det införs blir konsekvensen att kommunen behöver säkerställa tillgången till boendeplatser samt avsluta avtal med boenden utanför kommunen.

Tillfälliga uppehållstillstånd, en ny form av uppehållstillstånd, har införts. Detta gäller endast för en begränsad tid jämfört med permanent uppehållstillstånd. Det kan orsaka svårigheter att planera antal platser inom boenden. Detta kan medföra att barnens psykiska mående kommer försämrats vilket kan leda till ökade krav på resurser för att hantera detta.

Nyanlända som fått uppehållstillstånd men som valt att bosätta sig i Haninge på egen hand har rätt att få stöd och hjälp från socialtjänsten. Även denna grupp beräknas öka i antal under de kommande två åren. Behovet av försörjningsstöd för både de som bosatt sig i Haninge på egen hand och nyanlända som anvisats till kommunen kommer troligen att öka över tid men kan motverkas med arbetsmarknadsinsatser.

Ideell sektor och föreningsliv

Sverige har en lång tradition av en aktiv ideell sektor med studieförbund, idrottsföreningar, kulturföreningar eller andra ideella aktörer. Dels kan det offentliga och den ideella sektorn genom samverkan tillsammans skapa mer nytta för medborgare och brukare. Dels kan den ideella sektorn själv bidra till att komplettera det utbud av kultur- och fritidsaktiviteter som kommunen erbjuder. I en framtid med en åldrande befolkning och ett mindre skatteunderlag kan den ideella sektorn komma att spela en allt större roll. Ett aktuellt exempel på det är arbetet med mottagandet av människor som befinner sig på flykt.

Generell kommunkultur med medborgarfokus

Ett fortsatt arbete med att skapa en gemensam kommunkultur med medborgarfokus kräver fortsatt utveckling av planering, ledning, samordning och uppföljning. Att arbeta med medborgaren som fokus ställer krav på kunskap om målgruppernas beskaffenhet samt deras vanor och värderingar. Att agera utifrån en gemensam kultur kommer kräva att vi arbetar mer med

”vi-känslan”, internkommunikation och identifierar förvaltningsgemensamma målbilder.

Kompetensförsörjning

Förvaltningarna aviserar svårigheter att finna medarbetare med rätt kompetens. Detta gäller framförallt chefer och specialister men även inom allt fler yrkesgrupper på medarbetarnivå. Därför behöver kommunen utveckla sitt arbete avseende kompetensförsörjning inom olika områden samt arbeta fram prognoser och planer avseende framtida kompetensförsörjning. Nedan några exempel på grupper som är svåra att rekrytera.

Socionomer är svåra att rekrytera, såväl i kommunen som i hela landet. Ett arbete pågår med att marknadsföra kommunen som arbetsgivare genom att befinna sig i olika sammanhang, till exempel i form av information på skolor, praktikplatser i samarbete med vård- och omsorgscollegor samt deltagande i mingel för socionomer. Särskilt svår bedöms personalsituationen vara inom den sociala barn- och ungdomsvården. Det är svårt att rekrytera personal med erfarenhet men även nyexaminerade socionomer. I Haninge har insatser gjorts för att komma tillrätta med situationen.

Vidare har arbetsmarknaden för till exempel VA-ingenjörer, trafikingenjörer, förrättningslantmätare, bygglovshandläggare och planarkitekter förbättrats, vilket försvårar rekrytering av redan svårrekryterade yrkesgrupper. Om ärendemängden och projekt fortsätter öka så ökar även behovet av nyrekryteringar de närmaste åren. Även med en normal personalomsättning finns svårigheter att hitta rätt kompetens. Detta kan innebära ökade rekryteringskostnader samt ökat tryck på lönenivåerna. En satsning på kompetensförsörjning kommer att behöva göras inom projektet ”Attrahera och behålla” under kommande år.

Samtidigt som befolkningen växer och blir äldre och behoven av välfärd ökar, uppnår många medarbetare pensionsålder de närmaste åren. För Haninges äldreomsorg gäller att en fjärdedel av personalen kommer att gå i pension inom den närmaste 10-årsperioden. Utmaningen inför den närmaste framtiden är följaktligen bristande tillgång på yrkeskompetent personal. Det handlar inte endast om de som ska lockas till yrket utan även de som redan finns i yrket och som ska stimuleras att vara kvar och utveckla sig inom området.

Sjukfrånvaro

Haninge kommun har en hög sjukfrånvaro och särskilt inom vissa yrkesgrupper. Genom förbättrad analys av sjukfrånvaron och orsakerna till den samt ett förändrat uppdrag till företagshälsovården får förvaltningarna mer stöd för att få minska sjukfrånvaron. Haninge kommun har antagit en övergripande handlingsplan för att sänka sjukfrånvaron. Alla förvaltningar har brutit ned denna till en lokal handlingsplan. Stora insatser har gjorts under åren för att reducera sjukfrånvaron. Detta arbete kommer att fortsätta 2017-2018.

Verksamhetslokaler – investering och underhåll

Kommunens lokalförsörjning står inför stora utmaningar. Investeringsbudgeten 2017-2019, som finns i Mål och budget 2017-2018, innebär en investeringsvolym i lokaler på ca 2 300 mnkr de tre kommande åren. Till detta skall läggas 2015 års investeringsbudget som är 680 mnkr (alla siffror inkluderar Tornberget) samt att ett antal projekt är tänkta att finansieras och drivas av extern part. Den stora investeringsvolymen består dels av investeringar med anledning av volymökningar då kommunen växer men också av reinvesteringar för att höja lokalkvaliteten. Investeringarna kommer under åren framöver, förutom att påverka det ekonomiska utrymmet, också att innebära mycket arbete från förvaltningen med framtagande av lokalprogram samt att följa projekten. I samband med renoveringar

tillkommer även arbete med att planera för evakueringslösningar så att den befintliga verksamheten berörs så lite som möjligt.

En trend inom anläggningsbyggandet är samordnande lokaler. Flera kommuner ex Göteborg, Växjö och Östersund, har byggt lokaler eller aktivitetshus där både idrott och kultur möts. Flexibla lösningar är även något som i stor utsträckning eftersträvas. Intresset för regional samverkan gällande anläggningar har ökat. Inte minst vad gäller större anläggningar som ofta förknippas med större investeringar. Ett exempel är friidrottshallen som Sollentuna kommun bygger, men i samverkan med flera andra kommuner. En sådan lösning kan vara mycket intressant vid byggandet av en simhall, som är en stor investering.

Skatteunderlaget framåt i Haninge

Prognosen för år 2016–2020 baseras på den samhällsekonomiska bild som presenteras ovan. Nedanstående utfall på skatteunderlagsprognoser grundar sig på SKL:s prognos i oktober 2016. Utifrån SKL:s prognos för år 2018 och framåt har justeringar gjorts för ytterligare nya invånare (972 invånare fler än i SKL prognosen) samt att kommunen kommer att kompenseras för en snabb befolkningsökning. Dessa två poster innebär ytterligare 56,0 mnkr i intäkter utöver SKL:s bedömning. Vidare tillkommer intäkter från de s.k. välfärdsmiljarderna. Dessa fördelas dels schablonmässigt per invånare till kommunerna och dels efter en flyktingvariabel. För 2018 är det totalt 44,0 mnkr som kommer till Haninge. Den del av bidraget som kommer per invånare är inräknat i den skatteprognos som kommer från SKL. Den del som bygger på flyktingvariabeln, 26,0 mnkr, kommer utöver prognosen från SKL. Till detta kommer stimulansbidrag för bostadsbyggande, 15,0 mnkr, och justeringar i kostnadsutjämningen för LSS, 20,0 mnkr.

Det innebär att skatteintäkterna totalt för Haninge 2018 kommer att vara 4 530,3 mnkr, vilket är 171,0 mnkr högre än prognosen för 2017. Jämfört med budgeten 2017 är ökningen 157,0 mkr. Detta är betydligt lägre än ökningen mellan 2016 och 2017. Siffrorna nedan utgår ifrån en oförändrad skattesats under åren 2018-2020.

Prognos skatteintäkter och generella statsbidrag Haninge i mnkr

	2016	2017	2018	2019	2020
Budget 2016 och 2017	4 129	4 373			
Prognos oktober 2016	4 106	4 359	4 530	4 644	4 790
Skillnad i prognos jämfört med föregående år		+ 253	+ 171	+ 114	+146

Haninge kommuns resultat har de senaste åren varit goda och resultatet för 2016 kommer att vara positivt, enligt den senaste prognosen per oktober 124,8 mnkr. Nämndernas prognoser för 2016 visar att samtliga nämnder räknar med ett nollresultat eller bättre.

De volymberäkningar som tagits fram för 2018 tar hänsyn till volymförändringar mellan åren 2017 och 2018. De volymökningar som prognostiseras för 2018 på 70,7 mnkr, tar en stor del av det finansiella utrymmet. Kommunens investeringar i skolor och förskolor beräknas innebära ökade lokalkostnader med ca 20,0 mnkr. Till detta tillförs en ramökning till respektive nämnd. För 2019 visar prognosen att förutsättningarna inte kommer att bli bättre än 2018, snarare tvärtom. Kommunen måste anpassa kostnaderna till intäktsnivån. Med de prognostiserade intäkterna kommer kravet på rationaliseringar och översyn av intäkter att kvarstå för nämnderna för att uppnå den finansiella målsättningen att resultatet långsiktigt skall vara minst 2 % av samlade skatteintäkter och generella statsbidrag. I budget 2017

motsvarar resultatet 2,5 % av de samlade skatteintäkter och generella statsbidrag och föreslagna ramar för 2018 utgår från ett resultat som motsvarar 2,7 %.

Nästa skatteintäktsprognos kommer den 21 december 2016. Ytterligare skatteprognoser kommer den 16 februari och 4 maj 2017, vilka skall tas hänsyn till innan budget beslutas i kommunfullmäktige den 12 juni 2017.

Förvaltningarnas planeringsförutsättningar inför Mål och Budget 2018-2019

Budgetdirektiven inför Mål och budget 2018-2019 ska leda till ett beslut i kommunfullmäktige den 12 juni 2017 innehållande strategisk plan, ekonomiska ramar fördelade per nämnd för 2018 och 2019 samt investeringsbudget och ekonomisk plan för den kommande treårsperioden t.o.m. 2020. Behovet av långsiktighet när det gäller kommunens investeringar gör att investeringsbudgeten ska omfatta inte bara det kommande året utan också på detaljnivå utgöra en plan för den därpå följande tvåårsperioden.

I Mål och budget 2017-2018 finns ekonomisk ram på kommunnivå för 2018, utifrån det utrymme som fanns vid tiden för fastställande av Mål och budget 2017. Målsättningen är att budgetramen för år två ska vara så väl utvecklad och förankrad att endast smärre justeringar ska behöva göras i nästa års budgetarbete.

Inför 2018 års budgetarbete har dock de ekonomiska förutsättningarna förändrats. Enligt skatteprognos i oktober 2016 är det ekonomiska utrymmet beräknat till 4 530,3 mnkr 2018. Den finansiella målsättningen, ett överskott med 2,7 procent av skatteintäkter och generella statsbidrag motsvarande 122,1 mnkr, innebär att det finns ett ökat ekonomiskt utrymme på 142,5 mnkr att fördela på nämnderna i jämförelse budgeten för 2017. Detta ekonomiska utrymme räcker till att fullt ut kompensera nämnderna för volymförändringar med anledning av befolkningsförändringar eller andra volymökningar i verksamheterna. I ramarna finns en ramökning för ökade lokalkostnader för investeringar i verksamhetslokaler och en generell ramökning till nämnderna. Mer om detta nedan.

Ramarna för respektive nämnd ligger till grund för nämndernas remissvar som skall vara kommunstyrelseförvaltningen till handa senast den 15 februari 2017.

Nämndernas ramar 2018

I de av den politiska kommunledningen föreslagna ramarna ingår full volymkompensation, sammanlagt 70,7 mnkr, med anledning av befolkningsförändringar i olika åldersgrupper och deras påverkan på kommunens genomsnittliga kostnader i respektive verksamhet. Volymkompensationen på 70,7 mnkr motsvarar en ramökning till nämnderna med 1,65 % jämfört med budget för 2017. En ny befolkningsprognos väntas i april 2018 vilken kan komma att justera nedanstående siffror och räknas om vid detta tillfälle.

Nämnderna och kommunstyrelse har utöver volymkompensation fått en generell ramökning. För grund- och förskolenämnden har ramen utökats med

20,0 mnkr för ökade lokalkostnader med anledning av ny- och ombyggnation av verksamhetslokaler.

Ramar för respektive nämnd och styrelse finns nedan.

Nämnd/styrelse	Mål- och budget 2017	Volymkomp	Generell ramökning	Övrigt	Budgetram 2018
KF-reserv inkl volymreserv	35 000	0			35 000
Kommunstyrelsen	207 500	2 200	2 100		211 800
Södertörns upphandlingsn	0				0
Överförmyndaren	0				0
Valnämnd	100	2 400			2 500
Revision	1 600				1 600
Äldrenämnden	732 000	24 700	7 600		764 300
Socialnämnden	850 000	8 900	8 600		867 500
Stadsbyggnadsnämnden	131 000	1 400	1 300		133 700
Grund- och förskolenämnd	1 687 500	24 700	26 100	20 000	1 758 300
Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnd	417 000	4 400	4 200		425 600
Kultur och fritidsnämnden	191 000	2 000	1 900		194 900
Finansförvaltning	27 000				27 000
Summa	4 279 700	70 700	51 800		4 422 200
Skatteintäkter	-4 373 038				-4 530 300
Finansnetto	-14 000				-14 000
Budgeterat resultat	-107 338				-122 100

Anvisningar för förvaltningarnas budgetförslag 2018-2019

Vid ekonomikonferensen den 7 mars 2017 där kommunstyrelsens ledamöter, nämndernas presidier, förvaltningschefer och representanter för den centrala

samverkansgruppen deltar, inleder kommunstyrelsens ordförande med en övergripande information om planeringsförutsättningar och ekonomiska förutsättningar.

Inbjudan och program för ekonomikonferensen skickas ut i särskild ordning under januari 2017.

Under vecka 12 kommer fördjupade nämndsamtal med respektive presidie att genomföras. Frågeställningar med utgångspunkt i budgetdirektivet, det material som nämnderna tagit fram samt ekonomikonferens kommer att skickas ut i förväg.

Målstruktur och indikatorer

De mål som finns beslutade i Mål och budget 2017-2018 är inte föremål för förändring 2018.

Resultatindikator med målvärde

Målen följs upp med en eller flera resultatindikatorer. Kommunen kan påverka och styra resultatet för dessa indikatorer. Varje resultatindikator har ett målvärde som ska uppnås senast 2018. Grundprincipen är att alla resultatindikatorer gäller alla nämnder och bolag. Vissa nämnders verksamheter kan påverka en resultatindikator mer än andra.

- Nämnder och bolagsstyrelser kan föreslå andra resultatindikatorer än de som finns i fullmäktiges mål och budget (2017-2018). Förslaget ska motiveras. Senaste årets (årens) värde ska finnas och förslag till målvärde för 2018. Den nya indikatorn måste ersätta en annan. Det betyder att nämnden måste uppge vilken indikator som ska tas bort

- Nämnd och bolagsstyrelse ska ange om någon resultatindikator inte är lämplig att följa upp och mäta för ett mål. Motivering krävs.

Informationsmått utan målvärde

Till varje mål finns ett eller flera informationsmått som kommunen följer upp. Informationsmått har inte något målvärde, men följs upp årligen och kan lyftas upp till resultatindikator vid behov.

- Nämnder och bolagsstyrelser kan föreslå andra informationsmått än de som finns i fullmäktiges mål och budget (2017-2018). Förslaget ska motiveras. Senaste årets (årens) värde ska finnas. Det nya informationsmålet måste ersätta ett annat. Det betyder att nämnden måste uppge vilket informationsmått som ska tas bort.
- Nämnd och bolagsstyrelse ska ange om något informationsmått inte är lämpligt att följa upp. Motivering krävs.

Driftbudget

Nämnderna ska pröva all verksamhet, utifrån ett effektiviseringsperspektiv där man tar konstruktiv ställning till vad som kan göras med utgångspunkt i föreslagen ram och där man lyfter fram vad som kan göras bättre och utvecklas framåt samt vilka samarbeten som ger mer eller bättre verksamhet.

Samtliga nämnder ska analysera intäktssidan med samma noggrannhet som kostnadssidan.

Nämnderna ska tydligt beskriva vilka effektiviseringar, verksamhetsförändringar eller andra åtgärder som kommer att krävas för att verksamheten skall kunna rymmas inom den föreslagna driftbudgetramen.

Risker och osäkerheter som kan komma att förändra och påverka de sammanställda och redovisade budgetförutsättningarna för 2018 och 2019 i såväl positiv som negativ riktning ska belysas.

Nämnderna ska redogöra för och analysera följande faktorer utifrån driftbudgetpåverkan 2018-2019:

➤ **Volymförändringar**

Beskrivning av demografi och befolkning nedbruten inom nämndens specifika verksamhetsområden med utgångspunkt i kommunens befolkningsprognos. Här skall även faktiska, eller prognostiserade förändringar av volym, efterfrågan etc. beskrivas, vilka inte beror på förändringar i befolkningen.

➤ **Lokaler**

Beskrivning och analys av hur lokalbehovet ser ut beträffande behov av ytterligare lokaler, omdisponering av lokaler eller avställning av lokaler, samt driftbudgetekonomiska konsekvenser och möjligheter.

➤ **Investeringar**

Beskrivning och analys av hur pågående och/eller redan beslutade investeringar samt planerade investeringar påverkar föreslagen driftbudgetram.

➤ **Personal**

Beskrivning och analys av personalsituationen, berör även om det finns övertalighet eller svårrekryterade grupper där särskilda satsningar kan behöva göras samt de ekonomiska konsekvenserna av detta.

➤ **Kvalitetshöjande förändringar**

Beskrivning av kvalitetshöjande förändringar inom verksamhetsområdet och om dessa påverkar verksamhetens kostnader. Under denna punkt kan förvaltningen redovisa eventuella planerade förändringar i driftsformer, verksamheter som läggs ut på entreprenad m.m.

➤ **IT som stöd för verksamheten**

Beskrivning och analys av verksamhetens IT-utveckling och behov av IT-stöd. Här kan förvaltningen exempelvis redogöra för hur ökad digital hantering inom verksamheterna kan säkerställa eller förbättra kvalitén, de krav som detta ställer på verksamhetens IT-stöd samt hur detta effektiviserar verksamhetens driftbudget.

Investeringsbudget

Samtliga investeringar, även anpassningar av befintliga lokaler, som berör respektive nämnd ska tas med i förvaltningens investeringsäskande oavsett om kommunen eller Tornberget äger fastigheten. Alla investeringar som enligt beslut ska genomföras 2018 ska finnas med.

Investeringsäskandena skall vara väl dokumenterade och uppställda i prioritetsordning, främst för åren 2018 och 2019 men även för år 2020.

Målsättningen är att det för varje aktuellt projekt skall anges en uppskattad investeringsnivå som är avstämd med Tornberget.

Det kan i vissa fall, på grund av osäkerheter i projektet avseende omfattning och kostnadsberäkning, bli nödvändigt att enbart textmässigt beskriva projektet och i ett senare skede återkomma med uppgifter om kostnader.

Driftskonsekvenserna (inkl. personal- och kapitaltjänstkostnader) av investeringar ska så långt som möjligt redovisas i helårseffekt. För samtliga

investeringar gäller som huvudprincip att driftskostnaderna ska täckas av föreslagen driftbudgetram, detta ska redovisas under rubriken driftbudget.

Övrig anvisning, prioriteringar

Nämnderna skall tydligt åskådliggöra prioriteringar i förhållande till föreslagen budgetram med utgångspunkt i redovisning av punkterna ovan, samt tydligt beskriva konsekvenser och effektiviseringar. Prioritering ska tydligt delas upp och sammanställas i särskild anvisad mall (skickas till ekonomiconrollers) enligt följande:

1. Områden för opåverkbara faktorer, redan beslutade åtgärder, lagar
2. Områden inom vilka faktorerna kan betraktas som opåverkbara men som det inte finns specifika beslut kring.
3. Områden för påverkbara faktorer som rör utvecklingsbehov, högre eller nya mål, höjd ambitionsnivå

Tornberget

Ansvaret för underhåll av fastigheterna ligger på Tornberget och finansieras inom ramen för överenskommen hyra. Den låga inflationen och låga räntor talar för fortsatt låga hyreshöjningar. En bedömning från Tornberget är att kostnaderna för drift och underhåll inte kommer att öka med mer än två procent. Räntorna för lån med kort räntebindning bör vara fortsatt låga och enligt Riksbanken inte höjas förrän i slutet av 2017. De längre löptiderna är mer osäkra.

Tornberget skall i sitt svar beskriva eventuella konsekvenser om hyran i befintligt lokalbestånd hålls oförändrad för 2018.

Det finns behov av reinvesteringar och rationaliseringsinvesteringar inom Tornbergets fastighetsbestånd. För 2017 avsattes sammanlagt 100 mnkr för ej objektsbestämda energieffektiviseringsåtgärder och reinvesteringar.

Tornbergets investeringsäskande ska, liksom för nämnderna, vara kommunstyrelseförvaltningen till handa **senast den 15 februari 2017**.

Har ni frågor angående denna skrivelse så kontakta Jörn Karlsson, ekonomidirektör, eller Karin Reschke, controllerchef. Vid frågor angående befolkningsprognosen så kontakta kommunstatistiker Moa Rosenqvist, tel. 8131.